

Vöröskereszt nemzetközi szervezet kialakulása és fejlődése története

The history of the formation and development of the Red Cross international organization

Vágó Viktória

Semmelweis Egyetem GYTK. V. éves hallgató

vagoviki02@gmail.com

Sept 15, 2021; accepted for publication Sept.28, 2021

Abstract

The history of the Red Cross dates back to the 1800s, when Swiss businessman Henry Dunant's book, written in the wake of the Battle of Solferino, brought unexpected success. With the creation of the Geneva Conventions, a new chapter in war first aid began, but organization thus formed soon grew out of its initial motivation and began to engage in peacetime assistance, a work to which it still does significant work. In addition to presenting the topic, I conducted a survey in the form of an online questionnaire on the appearance of the Red Cross in the public consciousness.

Kulcsszavak

Vöröskereszt, háborús elsősegély, elsősegély, segítségnyújtás, önkéntesség

Keywords

Red Cross, war first aid, first aid, assistance, volunteering

---

Bevezetés

Az elgondolás és a szándék, hogy a sebesülteken és szenvedőkön segítsünk, közel sem újkeletű. Kezdetben ez kimerült abban, hogy a harcoló felek egyezséget kötöttek a sérülteik gyógyítására. Az első ilyenre a belga Tournai vár 1581-es támadása kapcsán került sor. A XVII. század elejére több hadseregről is tudunk, melyeknek orvosok és ápolók is a részét képezték, illetve táborigazgatásokat is üzemeltettek, noha az egyezményes védelem nélküli egészségügyi személyzet már évszázadok óta jelen volt a háborúkban. Sérültek, lelkészek, gyermekek és nők sértetlenségére vonatkozó szerződésekből 1581-től 1864-ig, az első Genfi egyezmény aláírásáig összesen 291 darabról van információnk, míg az első orvosok és gyógyszerészek sértetlenségét kimondó egyezség 1673-ból származik, melyet Franciaország és Hollandia kötött egymással. Az idők során több gondolat és kezdeményezés is volt egy háborús sérülteket ellátó, egységes szervezet kialakítására. Az első, aki ilyenrel próbálkozott, is fennmaradt a neve, az Nyikolaj Ivanovics Pirogov (1810-1881) orosz orvos volt, aki az 1853-1855-ös krími háborúk alatt az orosz hadsereg orvosfőnöki pozícióját töltötte be. Az általa vezetett ápolói csoport hovatartozásra való tekintet nélkül segítette, látta el a sérülteket. [1] [2] [3]

Magyar példa is volt hasonlóra: Kossuth Zsuzsa (1817-1854) már jóval a Szervezet megalakulása előtt, az 1848-48-es szabadságharc alatt a későbbi Vöröskereszt szellemiségéhez hűen viselkedett, ugyanis a tábori kórházak főápolójaként nem csak a szabadságharcos, de a császári hadsereg sebesültjeinek is ellátást biztosított 72 tábori kórházában. Később tetteiért hazaárulással vádolták, de mivel az általa ápolt osztrák tisztak mellette tanúskodtak, felmentették a vádpont alól. [4] [5] [6]

A Vöröskereszt megalakulása

Jean-Henri Dunant 1828 május elején látta meg a napvilágot Genfben. Jómódú család legidősebb gyermekeként már egészen kisgyermekkorától találkozhatott a jótékonykodással, a rászorulóknak segítségével az édesapja révén, aki lelkiismeretesen foglalkozott a szegények, a fiatalok és a rabok támogatásával. Jean-Jacques Dunant üzletember és a Gyámügyi Kamara önkéntes tagja is volt. [7] [8]

A fiatal Henri hat éves volt, amikor egy francia utazás során apjával látogatást tett egy touloni fegyházban. Az élmény mély nyomot hagyott benne, noha sokáig úgy tűnt, idővel elhalványul. Erre tizennyolc esztendőskorában cáfolt rá. 1846-ban a családja csatlakozott az Ébredés Egyházához, ami hitvallásában csak tovább táplálta benne a rászorulóknak segítségének gondolatát, hisz a „*jótékonytságban testet öltő hit*”-et hirdette. Nagykorúságát betöltve szabadidejét arra fordította, hogy betegeket, haldoklókat, rokkantakat, és szegényeket látogasson, többek közt az Adományok Ligája nevű szervezet, vagy más jótékonyági mozgalom részeként. Később börtönökbe is járt felolvasni gyerekkori emlékének hatására. Az elítélteknek javarészt a Bibliát olvasta, de hozott nekik útleírásokat is, mintegy ízelítőt adva a büntetésüket töltőknek a zord kőfalakon túli világról. Mindemellett a Fiatalemberek Keresztény Uniója, angolul Young Men's Christian Union, vagy Y.M.C.U. alapításában is részt vett, amely lényegében az angliai Y.M.C.A európai, leginkább svájci, francia és belga megfelelője volt. 27 évesen, 1855-ben felvetette ennek Egyetemes Szövetségi szintre emelését, egy világszervezet létrejöttének reményében, aminek értelmében még az év augusztusában megtartották az első konferenciát Párizsban. [7] [8]

Keresztény nevelésben részesült, és jó üzletember lévén kötelességének tartotta, hogy ismereteit felhasználja vagyonának gyarapítására, hogy aztán az így szerzett pénzt és tudást a nélkülözőkre fordíthassa. Solferinóba is egy ilyen, üzlettel kapcsolatos kérdés okán került. Az akkor francia gyarmat, Algéria területén akadályokba ütközött a helyi hatóságokkal, így célszerűnek látta, ha egyenesen Franciaország császáratól, III. Napóleontól kér meghallgatást, és személyesen szerzi meg a szükséges engedélyeket. Az uralkodó ekkor Olaszországban háborúskodott, így Dunant a francia hadsereg után indult. 1859 június 24-én, a solferinói csata megkezdésekor érkezett meg. [7]

Henry Dunant a csatatéren történő pusztítást látva elborzadt, és nem hagyta szabadulni a gondolat, hogy a porban, mocsokban, vérben fekvő, torzult arcú férfiak pár nappal korábban még életerősek és egészségesek voltak. Emlékei közt nem egy megrázó

esetet említ, mikor a sebesültek utolsó erejükről tesznek bizonyosságot, vagy mikor haldokló katonákon lovak tipornak, megkésérítve a szenvedésüket. „*A lovak nyerítése összeolvad a káromkodásokkal, szitkozódásokkal, a fájdalom és a kétségbeesés kiáltásaival*”, fogalmaz Dunant a később megjelent könyvében. A katonák sebesült társaikhoz, vagy ellenségeikhez való hozzáállása is változó volt. A legtöbben segíteni próbáltak, maradék vizüket adták a haldoklóknak, mások a helyzet kilátástalanságával tisztában lévén inkább végeztek a súlyos sebesültekkel, hogy így enyhítsék a fájdalmukat. Noha ekkoriban is álltak rendelkezésre segélyhelyek, azokon mindössze egy fekete lobogó szolgált megkülönböztetésképp. Dunant piros zászlóval jelölt gyülekezőhelyeket is említ, ami az ellátásra szorulóknak könnyebb közös elszállítását tette lehetővé, és megállapodás szerint nem támadta az ellenség. Ezeket azonban a csata hevében nem volt könnyű elkülöníteni a környezetüktől, ráadásul sem az ellátószemélyzet ruhája, sem a sebesültek szállítására szolgáló alkalmatlanságok nem voltak egyértelműen megkülönböztetve. Mára ezek a problémák abszurdnak tűnhetnek, de Dunant előtt így a segélykocsik és az orvosok is ugyanúgy ki voltak téve az ellenséges támadások veszélyének. [7] [8]

A sebesülteket, akiket sikeresen elszállítottak, előbb az ideiglenesen felállított, esetleges mozgó köztözhelyeken kezelték elsőként, majd pár nap után tovább szállították őket, hogy kórházi, vagy legalábbis szakszerű ellátásban is részesülhessenek. Mivel az első állomások templomokban, katedrálisokban, de néha egyszerű otthonokban voltak, teljes mértékben a helyi lakosság segítőkészségére voltak utalva, akiknek a kezdeti lelkesedése a saját kimerültségük, valamint kötszerek, gyógyszerek és hasonló ellátmányok fogyása miatt egy idő után alábbhagyott. Hasonló kép tárult Dunant elé akkor is, amikor az egyik város csatakorházába annyi katonát szállítottak, hogy mindamelllett, hogy az egész város mondhatni, egyetlen nagy kórházzá vált, víz és kötszer is állt rendelkezésre bőven, ellenben nem volt elég ember, aki segítsen, se nem volt eléggé koordinálva az ellátás. Mégis voltak, akik magukat nem kímélve addig próbáltak segíteni a szenvedőkön, akár vízfordással, akár kötözéssel, vagy a sebesültek nyugtatásával, míg saját erejük bírta, és össze nem estek kimerültségükben. Ők mindenképp inspirálóan hatottak Dunant számára, aki amelllett, hogy maga is próbált segíteni, meglátta a lehetőséget, hogy egy jól működő szervezet mennyi életet tudna megmenteni nem csak a közvetlen elsősegélynyújtással, hanem az idegen földre került katonáknak való tolmácsolással, elesett harcosok értékeinek hazajuttatásával, szeretteik tájékoztatásával. [8]

Fontos megjegyezni, hogy később az alapelvek között is megjelenő megkülönböztetés nélküli ellátás már a solferinói csata sebesültjeinek ellátása során is megjelent a „Tutti fratelli”, vagyis fordításban a „mind a testvéreink” mondatban. Az ellátók ezekkel a szavakkal magyarázva látták el az erre szorulókat, annak anyanyelvére, származására való tekintet nélkül. Eredete a korábbi, 1789 és 1799 között zajló francia forradalom jelmondatában keresendő, ami a „Szabadság, egyenlőség testvériség!”, vagy franciául „Liberté, égalité, fraternité!” [8] [9]

1. ábra Henry Dunant (1828-1910)

Az ütközet emléke még sokáig kísértette, így 1862-ben Dunant saját költségére kiadta a Solferinói emlék első kiadását, ami a nagy sikerre való tekintettel még abban az évben megért egy másodikat is. Dunant a harctéri beszámolójával mintegy felhívást intézett a „nála illetékesebb és hivatottabb” emberekhez, hiszen nem csak saját keserűségét írta ki magából, hanem az általa megálmodott megoldás lehetőségét is papírra vetette. [8] [7]

A rendkívül pozitív fogadtatás után a gyakorlat valódi feladatnak bizonyult. Dunantnak elsőként egy régi barátja, Gustave Moynier (1826-1910) ügyvéd volt a segítségére, aki alapos és precíz hozzáállásával, kevésbé temperamentumos életritmusával Henry Dunant ellentéte volt, épp ezért voltak jó páros a munkában, a néhai konfliktusok ellenére is. Ketten fogalmazták meg a Solferinói emlék sorai alapján egy új jótékonsági szervezet gondolatát, mely béke idején önkénteseket toborozna, a harctéren pedig ugyanúgy foglalkozna a sebesültek ápolásával, mint a csatateri ellátmányozással, és amelyet független, nemzeti társaságok alkotnák. Mivel Moynier a Genfi Jótékonsági Egylet elnöke volt, az egyesület következő, 1863 februári ülésén fel is vetették eme szervezet javaslatát, aminek egyik legnagyobb pártolója Dr. Louis Appia (1818-1898) orvos lett. Appia egy nemzetközi elismerésnek örvendő sebész volt, aki szintén jelen volt a solferinói ütközetkor. Akkoriban épp egy, a háború viszontagságaiban is tökéletesen használható hordágy tökéletesítésén dolgozott. [7] [8]

Dunant-hoz összesen négy, nagy köztisztületnek örvendő ember csatlakozott, így kialakítva az Ötök Bizottságát. Köztük volt a már említett Gustave Moynier és Dr. Louis Appia, mellettük pedig Dr. Theodore Maunoir (1806-1869) orvos, aki pályatársához hasonlóan szintén sebész volt, illetve egy katona Guillaume Henri Dufour (1787-1875) tábornok személyében. Az ő üléseiken kezdett tisztázódni a Mozgalom kezdeti motivációja, miszerint nem csak a harctéri segítségnyújtó személyek felkészültségét kell javítani, hanem a betegszállítás és elsősegélynyújtó helyek is fejlesztésre szorulnak. [7]

Az Ötök Bizottsága végül arra a döntésre jutott, hogy az 1863-as genfi konferenciára meghívják különböző országok küldötteit, szakembereit egy esetleges egyezmény reményében. Dunant biztosra akart menni a konferencia sikerét illetően, így még előtte körbeutazta Európát, hogy népszerűsítse ötletét, és vázolja főbb pontjait. A legegyszerűbb javaslata arra vonatkozott, hogy a harctéren dolgozó ápolók és orvosok megkapják a szükséges felszereléseket, küldeményeket, adományokat a sérültek és a haldoklók számára. Továbbá lényeges volt, hogy az egészségügyi személyzetet ne tekintsék ellenségnek, számítsanak semlegesnek. Azonban mivel megkülönböztetésük nehézkes volt katonai egyenruhában, Dunant indítványozta, hogy ne a hadsereg uniformisát viseljék, hanem egyéni öltözetet, jól felismerhető emblémát. A körút sikere megkérdőjelezhetetlen volt, számos fontos, hivatalos vezető állt a svájci kereskedő kezdeményezései mellé. [7]

Az alkotmányozó konferenciára 1863 október 23-án került sor, Genfben, amin összesen 16 nemzet képviseltette magát 31 küldöttel. Alapvető jelentőségűnek tekinthető, mivel három főbb pontra szólította fel az európai kormányokat. Ezek közé tartozott a saját nemzeti társaság megalakulásának indítványozása a fővárosukban, az önkéntes elsősegélynyújtók, csakúgy, mint a katonai egészségügyi alakulatok tagjainak semlegessé nyilvánítása, valamint annak a támogatása, hogy a háború sújtotta országok megkaphassák a nemzeti társaságok által nyújtott segítséget, felszerelést. Ennek dátumát tekintjük a Vöröskereszt születésnapjának, hiszen a fent ismertetett elvek elfogadásával vált hivatalossá az a Mozgalom, amit Henry Dunant megálmodott, noha magát az egyezményt csak egy évvel később, 1864 augusztus 22-én egy tucat ország meghatalmazottja írta alá. Így lett az első Genfi Egyezmény a Nemzetközi Vöröskereszt alapokmánya mellett egy olyan nemzetközi megállapodás, mely azóta több bővítést, illetve újítást is megélt. Ezek jelentősége nem merül ki a Nemzeti Társaságok tevékenységének jogi háttérének biztosításában, de különböző kategóriákat állít a háborús áldozatok védelmére is. Az első Genfi Egyezménynek már része volt az egységes jelkép is: a fehér alapon vörös kereszt, mely a svájci zászló színeinek megcserélésével jött létre, akár sisakon, vagy sátor, kórház jelzésként ma már egyértelmű jelzése az egészségügyi személyzetnek. [7] [10] [11] [12]

Jelképek

Hiába a zászlóból jött jelképnek, vagy éppen abból a névnek nemigazán volt köze a kereszténységhez, leszámítva a közvetve a lobogó kialakulásához fűződő legendát, mégis voltak olyan országok, akik nem tartották az emblémát a saját vallásukkal összeegyeztethetőnek. A mohamedán hitű népek kereszt helyett félholddal jelölték meg országaik szervezeteit, és névileg is a vörös félholdat használják 1876-tól mind a mai napig. Törökország volt az első, akinek erre irányuló kérelmét a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága jóváhagyta. E kettő mellett jóval később, 1922-ben jelent még meg a vörös oroszán és nap szimbóluma is, melyet egyedülként Irán használt, tette mindezt a perzsa császári család múltjára hivatkozva. Noha ez utóbbi elismert jelképként továbbra is fennmaradt, az említett ország 1980-ban áttért a félhold használatára emblémájaként. Az Iráni Vörös Félhold névváltoztatással a Vöröskereszt Társaságok Ligája három szimbóluma közül az oroszán és nap kikerült, így maradt két hivatalos embléma. [11] [2] [4]

2005 decemberében egy újabb jelképként a vörös kristályt fogadták el, így 2006 júniusában a huszonkilencedik nemzetközi konferencián, Genfben az alapszabály módosításával ismét megemelték egygel a Liga hivatalos emblémájaként. A változás 2007 január 14-én lépett hatályba hivatalosan. Az új szimbólumot az egyetemesség jegyében vezették be, tudva azt, hogy mind a félholdhoz, mind a kereszthez kötődnek bizonyos történelmi, vagy vallási bélyegek, ellenben a kristály lehetőséget teremt az egységre enélkül is. [13] [14]

1949-ben Izrael kérelmezte a vörös hatágú csillag, Dávid Pajzsának Vöröskeresztes emblémaként való elfogadását, amelyet a fegyveres erők orvosi szolgálatának megkülönböztető szimbólumaként használtak, de a kérelem elutasításra került. Az izraeli Magen David Adom egyesületet 2006 júniusában fogadták el hivatalosan is a Vöröskereszt Mozgalom szerveként, Dávid Vörös Pajzsa mellett pedig az MDA kezdte elsőként használni a Vörös Kristály nemzetközi jelképét. [13] [15]

Genfi egyezmények

Genfi egyezményekből összesen négy született a mai napig.

I. Az első, amit 1864 augusztus 8-án írtak alá, a „*hadra kelt fegyveres erők sebesültjei és betegek helyzetének javításáról szóló*” megnevezést kapta. Értelemszerűen ez volt az első a sorban. Sértetlenséget ad valamennyi harctéren dolgozó, vagy az ott megsérülteket ellátó személyre, így orvosokra, ápolókra, önkéntesekre, de a mentőautókra, kórházakra is. Ennek jelzéseként a Vöröskereszt jelvényét jelöli meg. Sértetlenségi zónát jelöl ki továbbá a fegyveres erők beteg, vagy épp sebesült tagjainak, akiket ezen felüli megkülönböztetés nélküli védelemben részesített. Ugyan korábban is volt már példa, hogy az egymással hadban álló felek ideiglenes megállapodást kötöttek az Egyezmény tartalmi céljához hasonlóan, a dokumentum aláírásával az alkalmi megegyezést egy nemzetközi érvényű jogszabály váltotta fel. [12] [2]

II. 1906. július 6-án került elfogadásra a második Genfi Egyezmény, mely „*a tengeri haderők sebesültjei, betegei és hajótöröttei helyzetének javításáról szóló*” dokumentumként lényegében kiterjesztette elődje pontjait a tengeri csatákra, háborúkra. Mint tudjuk, ezt a dátumot nem sokkal később az első világháború követte. [12]

III. Az 1929-ben elfogadott harmadik Genfi Egyezmény a háború tapasztalataira támaszkodva „*a hadifoglyokkal való bánásmódról szóló*” szabályokat hoz. Kiterjed a velük való emberséges bánásmódra, ideértve az internáló táboraik általános tisztaságát, biztonságát. Értelmében a hadifoglyok háborúval kapcsolatos, vagy egészségüket veszélyeztető munkára nem kötelezhetők, táboraik a Vöröskereszt küldöttei előtt nyitva tartandók, illetve a családjaikkal való levélváltás mellett a segélycsomag fogadása is megengedett a részükre. [12] [2]

IV. Az 1949-es negyedik Genfi Egyezmény valamelyest kivételt képez az előzőkhez képest, hisz a „*polgári lakosság háború idején történő védelméről szóló*” pontokat taglal. Mindenekelőtt a biztonságukról, illetve annak fenntartásáról rendelkezik, legyen szó akár a szabadságukat veszített személyekről, vagy elfoglalt területek lakóiról. Emberi méltóságra való tekintettel tiltja a fosztogatás, a deportálás és a túszejtés műveleteit, valamint védi a családi jogokat és a vallási meggyőződést is. [12] [2]

A négy egyezmény egységét az 1949-ben összehívott diplomáciai értekezlet fogadta el 63 ország képviselőivel. Erre a harci módok változása és a haditechnika fejlődése végett volt szükség. Ezek a tényezők az ezt követő években, évtizedekben sem tűntek el, újabb és durvább harcmodorok jelentek meg a háborúk, harcok alatt, melyek elsődlegesen akár nem is a fegyveres erőket, hanem sokkal inkább a polgári lakosságot sebesítették. Ide tartoznak többek közt a tömeges bombatámadások is. Világossá vált tehát, hogy a négy Genfi Egyezmény további kiegészítésekre szorul. Ezeket kiegészítő jegyzőkönyvek formájában valósították meg 1977-ben. Az első a polgári lakosság védelméről és önvédelméről szólal fel, miszerint a fegyverrel való védekezés a megszállók és betolakodók ellen védelmi hadviselési módnak tekinthető. Továbbá tiltja a megtorló támadásokat, a polgári lakosság ellen irányuló megfélemlítési terrortámadásokat, zóna- vagy szőnyegbombázásokat. A második kiegészítő jegyzőkönyv az önkényes és törvénytelen büntető hatalmi lépések ellen szól. Érinti a lakosságnak szánt segélyek elosztását, ugyanakkor elrendeli a gátak, templomok, műemlékek védelmét, a polgári lakosság kiéheztetését pedig tiltja. [12] [2] [11]

A Szervezet felépítése

A Nemzetközi Vöröskereszten (ICRC – International Committee of the Red Cross) belül alapvetően három alkotó egységet tudunk megkülönböztetni, amik az Ötök Bizottságából kialakult Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, a Vöröskereszt Társaságok Ligája, valamint valamennyi ország Nemzeti társasága, legfőbb

tanácskozó szerve pedig a Nemzetközi Konferencia, amit négy évente hívnak az össze és amiből az elsőt 1867-ben tartották, Párizsban. A Nemzetközi Bizottság nevével ellentétben kizárólag svájci állampolgárságú tagokból áll. Funkciója a fegyveres konfliktusok idején a legjelentősebb. A sebesültek segélye és védelme mellett, ha szükséges, a felek közötti közvetítő szerepét is betölti, amennyiben a harcban álló felek lehetővé teszik a jelenlétét és elismerik a semlegességét. A vöröskeresztes alapelvek érvényesítése mellett az orvosi felszerelések biztosításához, személyzet felkészítéséhez is hozzájárul, bár ez utóbbit a nemzeti szervezetekkel való együttműködésben végzi. A Bizottság 1869 óta folyóiratot is jelentet meg, noha angol nyelven csak 1961 óta olvasható. Ma már valamennyi kiadványa online elérhető megjelenés évére és nyelvre irányuló szűrési lehetőségekkel. Az angol, francia és spanyol nyelvű publikációk mellett orosz, kínai, arab, valamint perzsa kiadványok is fellelhetők. [12] [5] [16] [2]

A Vöröskereszt és Vörös félhold társaságok Ligája 1919 május 5-én alakult meg. Célja az 1976-os alapszabály szerint a következő: *„A liga általános célkitűzése, hogy mindenkor és minden módon ösztönözze, előmozdítsa megkönnyítse és fellendítse a nemzeti társaságok humanitárius tevékenységét az emberi szenvedések megelőzése, vagy enyhítése érdekében, és ezzel járuljon hozzá a világ békéjének előmozdításához és megőrzéséhez.”* Ennek értelmében fontos összekötő szerepet tölt be a különböző országok nemzeti társaságai közt, valamint kapcsolatot tart az ENSZ szerveivel. A természeti katasztrófák károsultjainak, áldozatainak segítése, nemzetközi segélyakciók lebonyolítása is a Liga hatásköre. A Vöröskereszt Társaságok Ligájának köszönhető az Ifjúsági Vöröskereszt megalakulása is. A Bizottsággal ellentétben a Liga sokkal inkább a békeidőben előtérbe kerülő feladatokra fókuszál, így a korábban, 1888-ban választott „Inter arma caritas” jelszót, ami annyit tesz, mint „Könyörületesség a háborúban”, másik fordítás szerint pedig „Fegyverek között a szeretet”, 1961-ben, a Liga Kormányzó Tanácsának XXVI. ülésén a „Per humanitalem ad pacem”, vagyis „Emberieséggel a békéért” jelmondatra cserélték. A Liga tagjai nem személyek, hanem a nemzeti bizottságok, melyek megfelelnek bizonyos előre megszabott feltételeknek. Különböző testületek építik fel, mint Tanácsadó Bizottságok, Funkcionális Bizottságok, valamint a Végrehajtó tanács, melyek közül mind további altestületekre bontható és önálló, jól meghatározott feladatkörrel rendelkezik. [7] [12] [11] [2]

A nemzeti társaságok nemzetközileg is elismert és működő társaságok, melyek egyéni vezetőtestülettel rendelkeznek, és saját kulturális, társadalmi körülményeikhez mérten végzik humanista feladataikat. Négy típusát tudjuk megkülönböztetni, melyek a tömegszervezeti jelleggel működő társaságok, az intézményi jelleggel működő, önálló intézményrendszerrel rendelkező egyesületek, a jelentős anyagi bázissal rendelkező társaságok, valamint a fejlődő országok szerény állapotban működő egyesületei. A nemzeti társaságok száma mondhatni folyamatosan változik, növekszik. A Genfi Egyezményt ugyan 12 ország írta alá 1864-ben, de csupán 10 ország kormánya hagyta jóvá, így fogadta el a döntést formálisan is ugyanebben az évben. 1876-ra több mint

duplája, összesen 21 állam tett ugyanígy, köztük Magyarország is. Országunk 1866-ban csatlakozott. Dunant, aki 1901-ben Frédéric Passyval az első Nobel-békedíjat kapta, halálakor, 1910 októberében 57 ország írta alá a Genfi Egyezményt, illetve negyvennél is több nemzeti társaság szerveződött. 125 évvel a megalakulását követően a társaságok száma 146 volt, míg az Egyezményt ekkorra 165 nemzet írta alá. [12] [7] [4] [2]

Alapelvek

Ahogy egyre több ország csatlakozott, egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy a nemzeti szervezetek sokszínűsége, eltérő erőforrásaik és hátterük mellett az egységesség megtartásához és fejlesztéséhez szükség van egy elméleti, eszmei iránymutatásra. Az első vezérfontalakat 1921-ben fogalmazták meg, 58 évi működés és az első világháború után. Ekkor négy alapelv került elfogadásra, úgy, mint a pártatlanság, a politikai, vallási és gazdasági értelemben vett függetlenség, az egyetemesség és a nemzeti társaságok egyenlősége. Ezeket a Vöröskereszt Társaságok Ligájának Kormányzó Tanácsa még kétszer, 25, illetve 27 évvel az eredeti vezérfontalak megfogalmazása után bírálta fölül, vagy módosította. Ezen ülések része volt a négy, már létező alapelv elfogadása, további 13 elvvel való kiegészítése, valamint ezek értelmezése, alkalmazásuk összefoglalása a korábbiakon felül 6 pontban. További hat évvel később, 1952-ben, a Vöröskereszt XVII. Nemzetközi konferenciáján 10 szabály került elfogadásra, az egyetemesség, pártatlanság, függetlenség, egyenlőség alapelvek pedig a soron következő Konferencián, négy évvel később kerültek jóváhagyásra. [17]

A fenti példákból is látszik, hogy ugyan az egyetemes irányelvekre az igény igenis megjelent, azok mindenki által elfogadható módon való megalkotása korántsem bizonyult könnyű feladatnak. Nehezítő tényezőként jelentkeztek a különböző országokra jellemző eltérő kultúra, életvitel, érvényes törvények, továbbá az emberi gyanakvás, bizalmatlanság, tájékozatlanság és sajnos az ebből fakadó előítéletek is. A végső, ma is ismert alapelveket a Vöröskereszt XX. Nemzetközi Konferenciáján fogalmazták meg, 1965-ben. Így lett a mozgalom hét alappillére az emberiesség, a pártatlanság, a semlegesség, a függetlenség, az önkéntesség, az egység és az egyetemesség. Az alapelvek a rendeltetésük alapján biztosítják a mozgalom folyamatos növekedésének képességét, humanitárius akciókészségét és elvi szempontból egységes működését. A Kongresszus határozata felszólít a nemzetközi konferenciákon az alapelvek ünnepélyes felolvasására, valamint a Nemzetközi Vöröskereszt és Vörösféldhold Mozgalom eszméinek terjesztésére, népszerűsítésére, akár a mindennapi életbe való beépítésére, gyakorlására. [17]

Az alapelvek magukba foglalják a Mozgalom filozófiáját, melynek megalkotására nagy hatással volt Jean Pictet, svájci egyetemi tanár, professzor. [17]

Az emberiesség alapelve

„A Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalom, amely abból az óhajból született, hogy a harcmezők sebesültjei megkülönböztetés nélkül segítségben részesüljenek, nemzeti és nemzetközi méretekben erőfeszítéseket tesz, hogy megelőzze és enyhítse az emberi szenvedést, bárhol is következzen be. Célja: az élet, az egészség védelme, az emberi személyiség tiszteletben tartásának biztosítása. Elősegítik a népek közötti kölcsönös megértést, barátságot, együttműködést és a tartós békét.” [17]

Sokak, köztük Jean Pictet szerint is az alapelvek egyfajta hierarchikus rendjében az emberiségre vonatkozó a legelső, mivel ez mondja el a legtöbbet a Mozgalom tevékenységéről, céljáról, valamint a további hat alapelv is levezethető csupán a legelsőből. Ennek érvényesítésével érhető el a legnagyobb nemzetközi vonzás. Az alapelv megfogalmazásában jól megfigyelhető a kettősség: míg az első mondat az eredeti, háborús időben nyújtandó szolgálatokra utal, a további részekben megjelenik a Vöröskereszt kiterjesztett célja is. Ez azért van, mert míg megalakulásakor a Mozgalom csupán egyetlen motivációval rendelkezett, idővel a békés idők feladatai is szerves részeivé váltak a szervezet céljainak. Ennek egyik legszemléletesebb következménye talán, a kezdeti „Inter arma caritas” mottó 1961-es cseréje. [12] [17] [2]

Értelmezésének egy fontos pontja az élet védelme. Ez természetesen nem az élet végességének biológiai törvényével kíván szembe menni, sokkal inkább azokkal a tényezőkkel, amikkel az emberek akár közvetve, akár közvetlenül veszélyeztetik önmaguk életét. Ezek között vannak egyértelmű, drasztikus elemek, mint a háborús, fegyveres összecsapások, ugyanakkor, lappangó, de egyre jelentőségteljesebb méretekkel öltő tényezők is, amik közé például a környezetszennyezés is tartozik. A Szervezet így kifejezett figyelmet fordít az élet feltételeinek biztosítására. Szintén kiemelendő a szenvedés megelőzésére és enyhítésére vonatkozó utalás. Utóbbiban vitathatatlan a Szervezet szerepe, gondolva itt akár az eredeti cél szerint a háborús sebesültek ellátására, akár a rászorultak segítségére, katasztrófák után nyújtott szolgálatokra. A szenvedés megelőzésének tekintetében sokkal inkább közvetett a Mozgalom szerepe. Ide inkább a lakosság felé intézett veradások, elsősegélynyújtási oktatások, AIDS prevenciók sorolhatók. [12] [17]

Az alapelv utolsó mondata erős jelentést hordoz a mindennapi életre vonatkoztatva is, hisz a népek közötti megértést hirdeti. Véleményem szerint a mai világban a tolerancia és bizonyos esetekben az emberi szolidaritás tekintetében igenis lényeges e mondat üzenete, ugyanis nem csupán segítségnyújtáskor, hanem általános megítélés tekintetében is fontos az emberi megkülönböztetés, az előítéletek mellőzése, amiről bővebben a második alapelv foglal állást. [17]

A pártatlanság alapelve

„Nem tesz semmiféle különbséget nemzetiségi, faji, vallási, osztály és politikai hovatartozás szerint. Arra törekszik, hogy enyhítse az emberek szenvedéseit, elsőbbséget biztosítva a legsürgősebb vészhelyzetekben.”[17]

A második alapelv értelmezésében két főbb elemet lehet kiemelni, amik a megkülönböztetés nélküliség, másik a részrehajlás nélküliség. Míg előző egyértelműen következik az első alapelvből, utóbbira röviden méltányosságként is tudunk hivatkozni. [17] [12]

A méltányosság célja, hogy a valóban segítségre szorulókat ne szubjektív szempontok szerint rangsoroljuk, köztük ne az önös érdekeink, például közelség, korábbi ismertség alapján tegyünk különbséget. A Szervezet így tesz többek közt a határokon túlra irányuló segélyakciókkal, noha ezzel támadható felületet adnak azok számára, akik az alapelvet nem szem előtt tartva, úgy is inkább a határ ezen oldalán élőknek adnak a segélyeket, ha a külföldön nagyobb rá a szükség. Ugyan a szemléltetett példa még az egyszerűbben közé tartozik, vannak helyzetek, mikor a részre hajlás elkerülhetetlen, erkölcsi dilemma elé állítja az embert. Háborús szituációban például, ha a sérültek száma meghaladja az ellátóhely befogadóképességét, vagy nem áll rendelkezésre elég gyógyszer minden beteg kezeléséhez, kényszerűen dönteni kell. Itt megjelenik az eltérő erőforrások problémája is, ami erkölcsileg még tovább nehezítheti a kérdéskört. [17] [12]

A semlegesség alapelve

„Annak érdekében, hogy továbbra is élvezze mindenki bizalmát, ellenségeskedések során a Vöröskereszt nem állhat egyik oldalra sem, és soha nem folytathat politikai, faji, vallási, illetve ideológiai természetű vitákat.”[17]

Az alapelv elsőre könnyen összetéveszthető, összemosható a pártatlanság alapelvével, ami részben érthető, hisz mindkettő esetében feltételezhető két, egymással szemben álló oldal megléte. A különbség abban rejlik, hogy míg a pártatlanság egy aktív tevékenységre, közbeavatkozásra ösztönző alapelv, a semlegesség sokkal inkább az emberi nézetre, szemléletre utal. Ez képes passzivitást sugallani, de a Mozgalom így képes egy adott konfliktushelyzet mindkét résztvevőjének a bizalmát legkönnyebben elnyerni úgy, hogy nyíltan nem avatkozik bele, nem ad igazat egyik félnek sem. [17] [12]

Érzékelhető így, hogy emberi természetünknel fogva ennek az alapelvnek a betartása nem csak hogy nehéz, de bizonyos helyzetekben közel lehetetlen, gondolva itt a történelem néhány kegyetlenebb pillanataira, ahol a két oldal egyszerűen meghatározható az elkövetők és az áldozatok személyében. Újabb kérdést vet fel egy olyan szituáció, amikor egy országot ér külső támadás. Ebben a helyzetben vajon mennyire reális elgondolás, hogy az emberek semlegesen maradva, ne álljanak hazájuk

oldalára? Az erkölcsi dilemma megkérdőjelezhetetlen, ezt az alapelvet betartani hatalmas önmegtartóztatást igényel. [17] [12] [2]

Konfliktushelyzetekben a nemzetközi jog is a Mozgalom védelmére van, hisz értelmében nem tekinthető ellenségnek az a személy, vagy személyzet, amely a harctéri sebesülteket látja el és a betegeket gyógyítja, gondozza. [17] [12]

A függetlenség alapelve

„A Mozgalom Független. A nemzeti társaságok, miközben kormányaik segítői a humanitárius munkában és alá vannak vetve országaik törvényeinek, mindig őrizzék meg önállóságukat, hogy mindenkor a Mozgalom alapelveinek megfelelően cselekedhessenek.”[17]

Az alapelv megfogalmazása ellentmondásos. Ha a nemzeti társaságokat említjük, amikre vonatkoznak a saját országaik törvényei, a társadalmi rendtől nem függetlenek, sokkal inkább önállónak tekintendők. Tényleges függetlenségről a nemzeti szervezetek világszövetségét, vagy a Vöröskereszt Nemzeti Bizottságát illetően tudunk beszélni. Továbbá kérdéseket vehet fel maga a Mozgalom alapszabályának szövege is, mely a Nemzetközi Konferenciát mondja ki a Mozgalom legmagasabb tanácskozó szervének, amin ugyanakkor a nemzetek, országok képviselői szavazati joggal rendelkeznek. [17] [12] [2]

Az alapelv ugyanakkor követelményként kezeli az önállóságot, ha már függetlenségük nem biztosítható. Ez a társadalmi beilleszkedés miatt is elengedhetetlen, illetve, hogy ennek útján a nemzetközi elismerésre is méltó lehessen. [17]

A kormányokkal való kapcsolata azonban nemzetenként eltérő lehet, ami leginkább a vezetők személyében, vagy helyesebben mondva azok kinevezésének módjában okoz különbséget. Bizonyos országokban a Vöröskereszt, élére a kormány nevez ki az elöljárót, míg máshol maga az államfő, vagy a nemzeti társaság vezető testülete ad elnököt. Megint más országokban a nemzeti társaság elnökségében az adott ország minisztériumának tagjai is fellelhetők, vagy a szervezet ülésén kötelesek részt venni a kormány bizonyos tagjai, képviselői. [17] [12]

A változatos együttműködés azonban módot szolgáltat a szükséges kapcsolatok kialakításához, önállóság biztosításához, a Mozgalom humanitárius feladatainak teljesítésének lehetőségéhez. [17]

Az önkéntesség alapelve

„A Nemzeti Vöröskereszt önkéntes segélyszervezet, amelynek indítéka semmiképp nem lehet anyagi haszon.” [17]

Ez az alapelv amellet, hogy talán a legjellemzőbben és legáltalánosabban érvényesül a mindennapokban, a Vöröskereszt címere alatt végzett munkát erkölcsileg is felértékeli. Az önkéntesek munkáját önzetlennek minősíti, hisz leírja, hogy saját elhatározásból, belső motiváció hatására csatlakoztak. Ha visszagondolunk a Mozgalom kezdetére, a harctér önkénteseit is a mások szenvedéseinek enyhítése, a cselekvő együttérzés motiválta, valamint az emberi szolidaritás felismerése a „minden ember testvér” mondatban. Ez az alapelv közvetlenül eredeztethető az emberiség alapelvéhez. Azonban a Szervezet nem lenne fenntartható és működőképes, ha csak és kizárólag önkéntes alapon tevékenykedők dolgoznának benne, így szükség van munkavállalókra, alkalmazottakra, akik a Mozgalom szelleméhez hű attitűddel végzik munkájukat, nem pedig pusztán megélhetésből folytatják. [17] [12]

Az önzetlenség a Szervezet egyik legnagyobb hajtóerejének is mondható, hisz az adást, adományozást követő őszinte öröm és jóérzés nem csak az aktív önkénteseknek, hanem a hétköznapi emberének is egy meghatározó pozitív visszacsatolás, ösztönző erő lehet. Az önzetlenség ezen formájának gyakorlására az adományozás a legfontosabb példa, de ugyanakkor fontos megemlíteni az önzetlenség másik formáját, a cselekvő részvételt is. Az önkéntesség változatos, sokszínű mivoltával, ami pont ezzel a két formával kezdődik, tudunk lehetőséget adni arra, hogy kortól, vagyontól, hovatartozástól, politikai és vallási nézettől függetlenül az emberek együtt tudjanak tenni egy nagyobb, közös jóért. [17] [12]

Az egység alapelve

„Egy országban csak egy Vöröskereszt, vagy Vörösfélhold társaság létezhet. Mindenki előtt nyitva kell állnia. Emberbaráti tevékenységét az ország egész területére ki kell terjeszteni.”[17]

Az alapelv önmagát magyarázza, mégis voltak olyan esetek, leginkább, amikor egyes népek a nemzeti függetlenségükért küzdöttek, amikor kifejezetten nehéz volt ezt érvényben tartani, ilyenkor előfordult, hogy ideiglenesen több Vöröskereszt névre hallgató egyesület működött a szóba forgó országban, országokban, azonban az ilyen szervezeteket a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága nem tekinti sajátjának, épp az alapelv megsértése okán. Fontos leszögezni, hogy ez az alapelv nem a területi vezetőségek ellen van, csupán egy központi szerv átfogó munkásságát igényli. Az ország egész területére kiterjedő tevékenység a kisebb kirendeltségek megléte, koordinációja, munkája nélkül nem tudna eredményes szolgálatot végezni. Az, hogy a Szervezet mindenki előtt nyitva áll, visszautal a korábbi alapelvekre, hiszen a társadalom teljes szélességére vonatkozóan teret enged az eredményes, kiegyensúlyozott együttműködésre. Az önkéntesek, a tagok a maguk képességeinek, fizikai vagy szakmai felkészültségének, ideális esetekben szabadidejének figyelembe vételével vállalhatnak feladatokat. [17] [12] [2]

Az egyetemesség alapelve

„A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalom világméretű intézmény, amelyben minden nemzeti társaságnak egyenlő jogai vannak, egyenlő a felelősségük és a kötelességük egymás segítésében.”[17]

Az alapelv egyrészt hangsúlyozza a Szervezet demokratikus mivoltát, másrészt az egység alapelvét nemzetközi érvényűvé emeli. Értemében a Nemzeti Konferenciákon, valamint a Liga közgyűlésein az egyes nemzetek a legkisebb megkülönböztetés nélküli, azonos jogkörrel rendelkeznek. Egy számomra nagyon szimpatikus értelmezésben a Vöröskeresztet egy nagy családhoz hasonlítják, amit a vér szerinti kötelék helyett az alapelvek kötnek össze, az eltérő világnézet, társadalmi, vagy bármilyen formában megnyilvánuló különbségek ellenére pedig mind ugyanannyira a család részét képezik. [17] [2]

Az egyenlő jog, felelősség és kötelesség hármasság a megkülönböztetés, részre hajlás nélküliség fontos eleme, és közvetve a Szervezet folyamatos fejlődésének ösztönző ereje. Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy a nemzeti szervezetek lehetőségeinek különbözőségeit, amire a Liga Közgyűlése programot fejlesztett, hogy a támogatni tudja a szűkös keretekkel működő osztagokat, azok humanitárius kötelességeinek hatékony ellátására. [17] [12]

Vöröskereszt a háborúkban

Noha a Vöröskereszt elsődleges célja megkérdőjelezhetetlenül a háborús elsősegélynyújtás volt, talán érthető okok miatt erről rendhagyó formában kéziratok, könyvek helyett leginkább képeslapok, családnak írt beszámolók jelentik a legnagyobb fellelhető információhalmazt. Ez leginkább az első világháborúra igaz, hiszen annak időbeli távolsága mellett elmondható, hogy ez volt az első valódi próbatétel a Mozgalom számára. [3]

Az egészségügyi intézetek fenntartása, újak kialakulása terén egyértelműen látszik a tervezés és az összeszedettség, ami mind a táborigényű, mind az állandó jelleggel működő létesítményekre elmondható. Utóbbiba tartoztak a helyőrségi kórházak, csapatkórházak, honvédkórházak, valamint a gyengélkedőkórházak. Ezek mind méretüktől függő feladatokkal, személyzettel, esetlegesen saját állománnyal is rendelkeztek, és amennyiben igény volt rá, bővítették, vagy épp feloszlatták őket. A táborigényű mozgó egységek leginkább a kórházakat, gyógyszerházakat, tartalékkórházakat, gyengélkedőket és betegnyugvó állomásokat jelentettek, melyek legfőbb célja volt a sebesültek, betegek helyszíni ellátása, szétosztása, szükség esetén hátszakra szállítása. Az ezen pontokon tevékenykedő egészségügyi ellátószemélyzet az eddigiektől eltérően különálló katonai csoportként jelent meg. A mozgó szekciók lényege az volt, hogy az adott frontvonal mögött 10-15 kilométer távolságra vertek táborot, vagy telepedtek be megfelelő épületekbe, kolostorokba, templomokba, kastélyokba, majd lekövetették a harc mozgását. Mondhatni kivételt képeztek ez alól a segélyhelyek, amik lényegében elsősegélynyújtó pontok voltak. Leginkább

kötéseket végeztek, illetve itt gyűjtötték össze a sebesülteket, akiket később az ellátóhelyekre szállítottak, így értelemszerűen jóval közelebb voltak, mint az előbb említett 10-15 kilométer. Az egészségügyi ellátás mellett a tábori ételmezés is fontos szerepet kapott, amit igyekeztek önerőből megoldani, de amíg lehetőségük volt rá, a környékbeli lakosok is a segítségükre voltak. [3]

Előírás volt ugyan, hogy a sebesültekről, állapotukról, valamint a halottakról adminisztrációt vezessenek, amire próbálkozás több is volt, sőt, egyes, kevésbé zsúfolt ellátóhelyeken sikeresnek is bizonyult, viszont ahol egy tucatnyi orvosra és nővérré 4-500 sérült jutott, nem meglepő, hogy nem mindig jutott idő a papírmunkára. [1]

A háború hevében nem egyszer megesett, hogy a hadikórházak egyszerre kaptak nagyszámú sebesülteket ellátásra. Voltak, akik a szállítást sem élték túl, míg mások a várakozás alatt vesztették életüket. Hiába dolgozott fáradthatatlanul az egészségügyi személyzet pihenés nélkül, napokig, a sebesültek hullámával nem tudtak lépést tartani. Az ellátók a feszített ütemben való munka részeként több ezer sebesültet láttak el, így lehetőségük nyílt azok jellegét jobban megismerni, amely ismereteket a háború során, de még azután is bőven volt lehetőségük kamatoztatni főleg azoknak, akik orvosi vagy egészségügyi pályán helyezkedtek el. A sebesülések természete mellett azt is figyelemmel követhették, hogy ki hogyan gyógyul fel, vagy épp hal bele. A magasabb beosztásban dolgozók a kényszer terhe miatt hamar beletanultak a szervezésbe, mind a munkaerőt, mind az erőforrásokat tekintve. [18] [1]

A sebesültek megfelelő szállítása is fontos része volt a munkájuknak, hisz a katonákat állapotuknak megfelelően kellett az ellátóhelyekre juttatni. Nagyobb távolságok áthidalásánál jöttek szóba a kórházvonatok, amiken lőtt sebbel rendelkezők mellett égési, fagyási sérült, valamint bombától végtagroncsolt katonák is utaztak. Közvetve ehhez kapcsolódott a szintén vöröskeresztes jelvényt viselő kutyák munkája is, akiknek feladatuk a sűrű, átláthatatlan területek átkutatása volt, annak reményében, hogy a sérült, cselekvőképtelen katonákat megtalálják, így rajtuk segíteni tudjanak, vagy hogy elhunyt társaik megkaphassák a nekik járó végtisztességet. Az említett négy lábúak egyéb területeken, a jelentésben, kíséretben, őrségben és a vontatásban is segédkeztek. [3] [1]

Alkalmi gyógyszertárakat lovaskocsik segítségével alakítottak ki. A kocsiban voltak a gyógyszerek és a megfelelő eszközök, a gyógyszerész pedig a saját mérlegével, az utcán mérte ki pontosan a gyógyszereket és állította össze a magisztrális készítményeket. Így próbáltak meg alkalmazkodni a háború viszontagságaihoz, de nem csak a harcok állították kihívás elé az ellátószemélyzetet. A háború alatt a kemény telek, az alacsony hőmérséklet is újabb próbatételt jelentettek önkénteseknek. A befagyott vízvezetékek okozta vízhiány mellett a behurcolt és elszaporodott férgek, tetvek csak tovább nehezítették a sebek, a test és a kötések tisztán tartását. A hiányos ellátás miatt a kötszerek helyett lepedőből szakítottak, téptek kötésre való vásznat. Sok

helyen a hőmérő is hiánycikk volt, így a pulzus alapján próbálták meghatározni, a lázat és annak mértékét. [3] [1]

A betegek ellátásához minden szabad emberre szükség volt. Egy nővér, későbbi Dr. Bednárk Istvánné arról számolt be, hogy 1944-ben két barátnőjével felkérték, hogy a karácsony közeledtével süssenek a katonáknak, de mivel ugyanabban az épületben sebesülteket is ápoltak, a folyamat közben egy katonaoorvos kérte a segítségüket kötni. Így egy véletlennek köszönhetően egy délután alatt váltak önkéntes nővérekké. [1]

A fronton harcoló katonákat ellátó nővérek épp annyira várták a híreket és a leveleket hazulról, mint azok, akiknek az ellátásáról gondoskodtak. Ők többnyire fehér ruhát viseltek és a bal karon hordott karöv, illetve tűzzománc nyaklánc szolgált a megkülönböztetésük jelzéseként. A betegek már sokszor pár jó szónak, vagy egyszerűen a nővérek ottlétének is örültek. Ez a kórházvonalakon is megmutatkozott. Ott szolgáló orvosok arról számoltak be, hogy néha már csak a női jelenlét is meg tudta változtatni a kócsi hangulatát, természetesen pozitív irányba. A nővérek gondoskodtak arról is, hogy a gyengélkedőn időző, de már jobb állapotú, lábadozó katonák el tudják terelni a figyelmüket valamivel. Erre egyik példa a kosárfonás volt, ami egyúttal a későbbi, háború utáni rehabilitációt és a társadalomba való beilleszkedést is segítette. [3] [1]

Horthy Istvánné is a vöröskeresztes ápolók sorait erősítette a Mozgalom tiszta szellemiségében, megkülönböztetés nélkül, mint Ili nővér. Egy másik korábbi önkéntes nővér arról számolt be, hogy a háború után a véradáson keresztül igyekezett példát mutatni és továbbítani a nemes eszmét. Példája mutatja, hogy a volt háborús önkéntesek a harcok után is őrzik a vöröskeresztes szellemiséget. A fent említett nevek és történetek csak példák abból a sok száz, akár ezer önkéntesből, asszonyból és fiatal leányból, akik a Vöröskeresztnél tevékenykedtek a háború alatt. [1]

A keresőszolgálat már az első világháború alatt is működött, igaz, akkor még Tudósító Irodaként. Valamivel később alakult ki a három alosztálya, melyek a nyilvántartásért, a levelezésért, illetve a segélyezésért feleltek. [1]

A második világháborúban már megjelentek a betegellátó oszlopok, melynek tagjai hadnagyi rangot kaptak. Feladatuk kezdetben az első orvosi ellátás volt, ami legtöbbször csak kötözést jelentett. A betegellátó oszlopot tíz orvos és száz egészségügyi katona mellett mintegy száz fegyveres katona alkotta, utóbbiak a védelemért voltak felelősek. A magyar nővéreket sokszor küldték ilyen módon távolabbi helyekre is, ahol a közegészségügyi állapotok közel sem voltak ideálisak, így a személyzetnek külön fel kellett készülnie a fertőző betegségekre, köztük olyanokra is, mint a torokgyík, ami ellen Magyarországon már 1938 óta volt kötelező oltás. Erre felkészülve a betegellátó oszlop tagjait minden kötelező védőoltással beoltották. [18]

Összességében elmondható, hogy a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága a legeredményesebb szervezetként működött a harctéri sebesültek ellátásában, téve mindezt a nemzetiségük, származásuk szerint való diszkrimináció nélkül, különös tekintettel az első világháborúra. [10]

A Vöröskereszt tevékenységei békeidőben

A Vöröskereszt nemzetközi szinten van jelen és tevékenykedik a mindennapokban. A következőkben a Magyar Vöröskereszt tevékenységei alapján mutatom be a főbb aktivitásukat.

Ugyan az Ausztria, így az Osztrák-Magyar Monarchia már 1866-ban csatlakozott a Genfi egyezményhez, és egy évvel később meg is kezdte a működését egy bécsi központú önkéntes egészségügyi szolgálat, Tisza Kálmán miniszterelnök nem elégedett meg a gondolattal, hogy a Bécsben alakult egyesület kisebb kitelepülései munkálkodjanak hazánkban. Önállóan működő önkéntes segélyegyleteket akart létrehozni Magyarországon is. Ennek szervezési és működési elveinek kidolgozására gróf Károlyi Gyulát bízta meg, majd egy későbbi közgyűlésen, 1881 május 16-án alakult meg a Magyar Szent Korona Országai Vöröskereszt egyesülete, vagyis a mai Magyar Vöröskereszt. [4]

Menekültszolgálat

A Magyar Vöröskereszt több, mint 3 évtizede, 1989 óta vállal komoly szerepet a menekülteknek történő segítségnyújtásban, függetlenül attól, hogy Európából, vagy Európán túli országból érkezőkről van szó. Ezelőtt, a második világháború előtt is volt már szükség a szolgálatra, amikor a nagyszámú Lengyelországból érkező menekültekkel kapcsolatos munkálatokat látták el. A háború után eleinte ezek az akciók inkább az ilyen, és ehhez hasonló nagyobb menekülthullámokra korlátozódtak, ide értve az 1989-1991-től a Német Demokratikus Köztársaságból jövő, vagy a délszláv válság miatti tízezres nagyságrendű menekültcsoportokat, akiknek a Vöröskereszt ideiglenes szállást és munkalehetőséget nyújtott, míg a sérültek, vagy lelki segítségre szoruló sorsáról sem feledkeztek meg. Ezek mellett Budapesten 1993-tól 2004-ig állandó jelleggel működött menekültszálló. Ezen szolgálatok újraindítására 2010 szeptemberében lett újra szükség és került is rá sor. Az őrizetben lévő migránsok csak korlátozottan tudtak például tisztálkodószerekhez, egészségügyi eszközökhöz, ruházatokhoz jutni, tovább súlyosbítva az esetleges kiszolgáltatott helyzetben lévőket, például a terhesek, fogyatékkal élők helyzetét. A menekültkérőknek a mindennapi ellátás mellett a kommunikáció is gondot okozott, gondolva itt akár a saját családjukkal való kapcsolattartásra, vagy az idegen országból származó hatóságokkal való párbeszédre. Ez utóbbiban idegen nyelvű, vagy idegen nyelvi ismeretekkel rendelkező önkéntesek voltak a Szervezet segítségére. Országunkba érkezők között kategóriák szerint megkülönböztethetjük a menekült, az oltalmazott, a menedékkérő és a migráns státuszú személyeket. [4] [19]

Keresőszolgálat

A keresőszolgálat az első világháború alatt kezdte meg működését, noha akkor sokkal inkább a hadifoglyok, sebesültek, és családjaik közötti üzenetközvetítés volt a feladata Tudósító Iroda néven. Az akkori nyilvántartásuk 7 millió eltűnt személy adatait tartalmazta. A két világháború között a neve Hadifogoly Segítő és Tudakozó Hivatalra változott, feladatai pedig még mindig az első világháborúra utaltak vissza: az eltűnt, vagy valamilyen oknál fogva haza nem került, hazavárt katonák hollétéről, sorsáról érdeklődőket segítette, később pedig egy újabb háború alatti szolgálatra kezdtek készülni, amelyben az 1936. évi XXX. törvény is a Hivatal segítségére volt. A második világháború alatt a Központi Hadifogoly Irodával kooperálva „Hadifoglyok és polgári integráltak segélyakciója” néven az országok között 23 millió üzenetet közvetített a civil családtagok, és 120 milliót a hadifoglyok és azok családjai közt, emellett pedig még 36 millió csomag kézbesítésében segédkeztek. A harcok után 700000 családnak sikerült egyesülni a nyomuk veszett tagjaik felkutatásával. A szolgálatra egészen napjainkig szükség van, évente 1200-1500 új kérés érkezik, aminek a száma a Magyar Vöröskeresztre vonatkoztatva is eléri a 300-400 megkeresést. Ezek között még mindig nagyon nagy számú az 1956-ot követő emigráció során szétszakadt családok újraegyesítési kérelme, de vannak világháború, hidegháború, gazdasági migráció miatt családjukkal kapcsolatot veszített emberek kérései, ugyanakkor aggódó szülők is, akik a telefonjukra nem válaszoló, magáról napok óta életjelet nem adó gyermeküket keresik, vagy állami gondozásban felnőtt személyek is, akik szeretnének kapcsolatba kerülni az őket elhagyó vér szerinti hozzátartozóikkal. Ma már egy keresőszolgálati honlap könnyíti meg az új kérelmezők dolgát, de tervben van, hogy Magyarország is csatlakozik egy közös menekült-nyilvántartáshoz, melynek ötlete és kivitelezése a Belga Vöröskeresztnak köszönhető. Ez nagyban megkönnyítené az olyan esetek sikerességét, ahol az elveszett családtag valamilyen okból kifolyólag egy idegen országba került. Az új kérelmezőknek a keresés részleteitől függően van, hogy pár napot, de az is előfordul, hogy éveket kell várnia, míg választ kap. A sikerességi ráta 2011-ben 60-65% között mozgott. A siker jelneheti egy család újra egyesülését, vagy egy sírhely megtalálását is. [4] [19][7]

Katasztrófák esetén

Az esetleges katasztrófa helyzetekre való felkészültség során elengedhetetlen, hogy folyamatos készenlétben álljanak nem csak önkéntesek, de szakmailag felkészült, kellő tudással rendelkező szakemberek is. Ennek értelmében a Vöröskereszt több szervezettel is együttműködésben dolgozik, akik speciális esetekben, például a hegyekben vagy a vízen történő mentésben tudnak segédkezni. A csapatok a magasból, mélyből, vízből, vagy közúti baleset után történő segítségnyújtás során képesek az alapvető vizsgálatok elvégzésére, kisebb sérülések ellátására. Az ilyen esetekben kellő szakmai felkészültség elősegítésére képzéseket, továbbképzéseket is szerveznek, és speciális mentési technikákat is tanítanak. Feladataik közé tartozik nem csak a károk haladéktalan redukálása, de a lakosságot az őket fenyegető veszélyekre való

felkészítése, a fenyegetettség csökkentése, így érhető módon nem csak az önkénteseknek vagy szakembereknek, de a lakosságnak is szerveznek tájékoztató jellegű rendezvényeket, felkészítéseket. A 2013 óta évente megrendezésre kerülő gyakorlaton 15-20 konkrét katasztrófaszituációban tudják magukat kipróbálni a vöröskeresztes területi aktivisták mintegy 200 fővel, ami mellett szokatlan körülményekre és pszichoszociális segítségnyújtásra felkészítő tréningeken is részt tudnak venni. [4] [19]

Magyar Ifjúsági Vöröskereszt

Fiatalok a Szervezetben 1881 óta, egészen a kezdetektől aktívan működnek, noha Magyar Ifjúsági Vöröskereszt néven az indulástól csak 40 évvel később, 1921-ben indult önálló tagozat. A táborok, programok, önkéntes lehetőségek és tréningek mellett ennek tekintetében nyilvánul meg leginkább a 2001 óta működő bázisiskola-, és 2010-ben kezdődött bázisovi-program. A pedagógusok, védőnők, és valamennyi, a fiatalsággal foglalkozó szakember munkája és segítése elengedhetetlen az Ifjúsági szervezet megfelelő működése érdekében, aminek célja többek között az elsősegélynyújtás népszerűsítése, amit nem csak vetélkedőkkel és versenyekkel érnek el, ugyanis ennek szerves részét képezi a balatoni elsősegélynyújtó szolgálat, ahol 2007 óta a megszerzett ismeretek kamatoztatásán és hasznosításán túl a közösség összekovácsolására, összetartására is nagy hangsúly kerül. Elsősegélynyújtó versenyeket három kategóriában, több fordulóban szerveznek, ami országos döntőben végződik. Elméleti, illetve animátorok segítségével gyakorlati ismereteikről is számot adnak az összesen 20 állomásból álló pályán. Ezek mellett nem elhanyagolható az Ifjúsági Vöröskereszt önkénteseinek iskolákban végzett felvilágosító, ismeretterjesztő tevékenységben, véradásszervezésben, óvodai animátor-képzésben, gyűjtésekben, adományozásban vagy megannyi más feladatban tanúsított aktivitása sem. [4] [19]

Szociális tevékenység

Ez a tevékenység több részre bontható, hisz ugyanúgy ide tartozik a társadalmi összetartozás erősítése, mint a szegénység enyhítése, a családvédelem, az idősgondozás és az egészségnevelés is. Az első pont adja a leginkább átfogó képet erről a tevékenységről, hisz ebben a közvetlen környezetben élők támogatása mellett megjelenik többek között a szenvedélybetegek segítése, támogatása, valamint a fogyatékkal élők gondozása is. Utóbbi esetében legtöbb esetben leginkább a lakáson kívüli segítségnyújtás játszik szerepet, hisz törekednünk kell, hogy amennyiben lehetséges, meg tudják őrizni életvitelük önállóságát. A mindennapi tevékenységekben való támogatás leginkább a fogyatékkal élő gyermekek nevelésének segítésében fontos, így itt szerepet kapnak konduktorok és fejlesztőpedagógusok is. A szenvedélybetegek segítése valamelyest megegyezik a pszichiátriai betegek segítésével olyan szempontból, hogy a cél mindkét esetben az, hogy az emberek teljes jogú tagjai tudjanak maradni a társadalomnak. Ez minden esetben hosszútávú segítséget jelent, ahol szem előtt tartják az egyén saját igényeit,

helyzetét. A halmozottan hátrányos emberek támogatása is ide tartozik. Számukra ruhaneműket, cipőket juttat a Szervezet folyamatos jelleggel, de bizonyos helyzetekben élelmiszercsomagok is kiosztásra kerülnek, valamint programok indultak vagy a közüzemi hátralékok kifizetésének segítésére, vagy tüzelő beszerzésének támogatására. A Falugondnoki Szolgálat az a 600 fő lakos alatti aprófalvakat tartja szem előtt, nekik segít több téren, a gyermekek óvodába, iskolába szállításától kezdve, a hivatalokkal való kapcsolattartáson át, az alkalmankénti tűzifa és élelmiszershállításig több, akár apróbb dologban is. Szintén ide tartozik a hajlék nélkül maradt emberek ellátása. Ennek érdekében a munkahelykeresés segítése mellett a képzések, tanácsadások szervezése, krízisenyhítő programok működnek. Központilag üzemeltetnek hajléktalanotthonokat, éjjeli menedékhelyeket, átmeneti szállásokat, népkonyhát, nappali melegedőket, utcai szociális munkalehetőségeket, rehabilitációs szállásokat is. Fontos része ennek a pontnak a már említetteken túl a szükséges higiénia biztosítása, valamint a társadalomba való visszailleszkedés segítése. A családvédelmi program keretein belül átmeneti otthonok és krízisszállások mellett szakápolói szolgálatok is működnek, valamint a gyermekszegénység elleni küzdelem jegyében 2009-ben a Szervezet a gyermekszájprogramot is elindította. A nehéz anyagi helyzetben lévő, vagy fogyatékkal élő gyermekeknek a nyár folyamán a Vöröskereszt táborokat szervez, melyek 2010 és 2014 között a „Remény a sérülékeny gyermekekért Magyarországon” program támogatásával valósulhatott meg. Ezt követően önerőből, illetve támogatók segítségével tudják biztosítani a lebonyolításukat. Az idősgondozás tekintetében az idősek számára szervezett programok, kirándulások mellett a Feledékeny Emberek Hozzá tartozóinak Társaságával való együttműködés sem mellékes. Ezek a tevékenységek már hosszú évtizedek óta szerves részét képezik a Szervezet ténykedéseinek, hisz amellet, hogy az önkéntesek oktatásába is beépítették, az aktivisták számára külön kézikönyv is megjelent a témában. Ebben amellet, hogy az ellátáshoz kellő ismeretek elsajátításához nyújtanak segítséget, külön figyelmet fordítanak a gondozott megismerésére, annak egészségi állapotának, körülményeinek és személyiségének figyelembevételével. Részletezik a változásokat, melyek egy idős vagy idősödő emberben zajlanak, így a mozgáskoordináció vagy az emlékezés esetleges romlására, érdeklődésének, gondolkodásának megváltozására. A fizikai ellátás mellett külön figyelmet kap a gondozott mentális ápolása, amely a bizalom kialakításával kezdve, a tanácsokon át a magány feloldásáig több fontos pontot érint. Az idősek házigondozásának célja egyszerű: Senki se maradjon egyedül. A házigondozás mellett az idősothonokban, klubokban végzett tevékenység sem elhanyagolható, hiszen az itt szervezett filmvetítések mellett egészségmegőrző előadásokat is tartanak, melyek így egyszerűbben tudják nagyobb közönséghez eljuttatni a fontos ismereteket. A gondozási munka összetett, átfogó ismereteket igényel. Az egészségnevelés természetesen az idősebbek számára sem elhanyagolható fontosságú, noha elsősorban az iskolás korúakat és fiatalokat célozza. Ehhez kapcsolódóan bemutatókat, vetélkedőket szerveznek a fiataloknak, amik általában az Ifjúsági Vöröskereszt és a bázisiskola-, bázisovi-hálózat közös projektjeiként valósulnak meg. Ide kapcsolódnak a HIV/AIDS prevenciók, bizonyos kortársképzések, valamint a mellrák elleni,

emlőszűrő és felvilágosító akciók. Az ilyesfajta törekvések is több évtizedes múlttal rendelkeznek. Már a Magyar Vöröskereszt 1973. áprilisi IV. kongresszusának határozati szövegében is szerepel az aktivisták harmonikus, egészséges családi életre, egészségnevelő munkára való felszólítása, mely kiterjed az élet minden területére. Ezt a tevékenységet akkor egy, az ország minden megyéjét érintő felülvizsgálattal ellenőrizték, hogy az ebből származó információ birtokában tudják kialakítani a Vöröskereszt egészségnevelő-oktatási és propaganda munkájának rendszerét. [4] [20] [19] [5]

Tanfolyamokat, egészségvédelmi csoportokat indítottak, melyek közül több nem csak hogy elérhető volt a lakosság számára, hanem az önkénteseken túl egyenesen őket célozták ezen akciókkal. Az IV. kongresszus a következőkre tért ki. Szülők iskolája: korábbi anyák iskolája hangsúlyozva azt, hogy a családban a munkamegosztás jegyében az apának is épp olyan fontos a gyermekek nevelésével, ellátásával és táplálásával kapcsolatos dolgokkal tisztában lenni, mint párjának. Színvonalasított és korszerűsített tanfolyam. Családi élet iskolája: családpolitikai pontokat tanít, továbbá a harmonikus családi életre készít fel. Három részre bontható, mint Nagylányok iskolája, Családi élet iskolája fiúknak, valamint Családi élet iskolája felnőtteknek, de ezek csak nevükben és közönségükben, céljukban nem különböznek. Időskor problémái: Ezen a tanfolyamon amellet, hogy az említett korcsoportot ellátó személyeket készítik fel munkájukra, az idősebb korba lépő emberek számára is segítséget nyújt, ismertette velük a biológiai változásokat és segítséget adva a helyes életmód elsajátításához és fenntartásához. Csecsemőgondozási tanfolyam: biztosítja, hogy a legkorszerűbb ismeretek birtokában tudjunk felelősséggel segíteni anélkül, hogy ártanánk a kisdednek a legtisztább segítő szándék mellett. Házi betegápolási tanfolyam: minden érdeklődő számára elérhető tanfolyam, melyen az alapellátási pontok mellett ismertetik azokat a fontosabb eseteket, helyzeteket, amikor elengedhetetlen a haladéktalan orvos, vagy mentőhívás. Ahol a tanfolyamok megtartása nem volt megoldható, ott ezeket öt különböző előadássorozattal helyettesítették, amik „Az egészséges élet”, a „Családvédelmi ismeretek”, „A betegségek megelőzése”, az „Idült betegek életmódja”, és az „Üzemi egészségügyi ismeretek ipari és mezőgazdasági dolgozóknak” címet viselték. Természetesen a megfelelő és jól képzett előadó kiválasztása mindkét esetben lényeges volt. [5] [12]

Az aktivisták továbbképzései - a fent említett tanfolyamok átfogó ismereteivel ellentétben - célzottan és részletesen ismertették a Szervezetben belül elvégzendő feladat vagy feladatokhoz szükséges készségeket, kompetenciákat, jártasságokat. A szükséges ismereteket a félreértések, máshogy értelmezések elkerülése érdekében az önkéntesek központi kötetekből érhetik el. Az ilyen kiadványok közül az „Ifjú egészségőr” címet viselő könyv például nem csak az ifjúsági tanfolyam anyagát tartalmazza, de emellett szerepel benne az úttörő egészségőr-szakpróba tananyaga is. A könyvben ábrákkal színesítve egészségvédelmi, kibővített biológiai, és szituációkra bontott elsősegélynyújtás ismereteket tanulhatnak, mely könnyű nyelvezetű, a tananyagot olvasmányok formájában ismerteti, így könnyen értelmezhető a fiatalabb

korosztály számára is. A Vöröskereszt kétszintű tanfolyamára készített tankönyve kisebb hangsúlyt fektet az egészségvédelemre, sokkal erőteljesebben megjelenik benne a teljes emberi test biológiai és anatómiai ismerete, valamint célzottan a Vöröskereszt által végzett feladatokhoz kapcsolódó és szükséges tudnivalók. Részletesen kifejti az elsősegélynyújtás alapjait és azok alapfogalmait, továbbá a különböző sérülések, vagy eszméletvesztés esetén alkalmazandó elsősegélynyújtást, például az elektromos balesetek, mérgezések esetén alkalmazandó eljárásokat. Önálló fejezetben írnak a betegszállításról, illetve a betegápolásról. A fertőző betegségeket külön listázza terjedési módjuk alapján így cseppfertőzés, rovarok, valamint állatok útján terjedőkre osztva fel azokat. Részletes leírást ad a betegség lefolyásáról, annak kezeléséről. [21] [22] [5]

A lakosság általános ismereteinek bővítése is fontos szerepet játszik mind az egészségfejlesztés, mind az egészségvédelem terén. Ennek fejlesztése érdekében több kezdeményezés is indult, melyek külön módon vagy eltérő csatornán próbálták elérni a célközönségét. Egyik példa erre az orvosi várókban kihelyezett magnókból szóló pár perces felvilágosító, oktató szövegek, amelyek főleg az 1970-es évek második felében voltak elterjedtek és összességében hatékonynak titulálhatók. Hasonló eredmények tulajdoníthatók az ismeretterjesztő lapoknak, valamint a közösségi eseményként kezelt és megrendezett előadásoknak is. Hiába a bázisovi program csak jóval később vette kezdetét, már évtizedekkel korábban is tudták, hogy az egészségnevelést minél fiatalabb korban, leginkább az óvodában érdemes elkezdni. A Magyar Vöröskereszt ötödik kongresszusán úttörők, kisdobosok is felszólaltak mutatva azt, hogy az effajta tevékenység a legkisebbek számára is kiemelt jelentőséggel rendelkezik. Az apró aktivisták képzésében az alapvető elsősegélynyújtási ismeretek mellett a legnagyobb részt az egészségnevelés képezi, gondolva akár rendszeres fogmosás fontosságának nyomatékosítására, a helyes testtartásra, vagy a kiegyensúlyozott, egészséges étkezésre. [23] [4]

Az ötödik kongresszus idején már határozott hangsúly került az elsősegélyoktatás fontosságára. Ennek megfelelően kiadványok, tankönyvek jelentek meg, továbbá kifestőkönyvek a fiatalabb korosztálynak, valamint szakmai elsősegélynyújtási alapelveket dolgoztak ki néhány kiemelkedően veszélyes iparág számára. Ekkor a szervezett versenyeknek és újtásoknak hála az elsősegélynyújtás iránt érdeklődők, és abban jártasok száma ugrásszerű növekedésnek indult. Ez nagyban volt köszönhető annak is, hogy a célzott akciók és programok a megfelelő korcsoportot is elérték. Négy és fél évvel a negyedik kongresszus után is érzékelhető volt a változás, a fejlődés. [23]

Elsősegélynyújtás

Elsősegélynyújtás terén a Magyar Vöröskereszt mind az oktatást, mind a számonkérést tekintve rendelkezik akkreditációs tanúsítvánnyal 2008 óta. Ennek értelmében felnőttképzéseket szervezhet, 2009 óta pedig a gépjárművezető-jelöltek vizsgáztatása is a Szervezet feladata, mely külön figyelmet fordít a betegvizsgálatra,

légútbiztosításra, újraélesztésre, vérzések és sebek ellátására, mentési fogások bemutatására és további, közúti balesetek sérültjeinek ellátásában fontos, esetlegesen éltmentő pontokra. 1971 óta évente megrendezésre kerülnek elsősegélynyújtó versenyek is, amelyek mellett, hogy szimulációk segítségével készítik fel a résztvevőket az esetleges valódi vészhelyzetekre, az elsősegélynyújtás népszerűsítésében is fontos szerepet játszanak. Így a katasztrófavédelmi gyakorlatokon a sérüléseket, az áldozat állapotát és viselkedését is élethűen szemléltetni tudják. A nyári hónapokban a Balaton és a Velencei tó partján lát el a Magyar Vöröskereszt a Magyar Ifjúsági Vöröskereszttel együtt elsősegélynyújtó szolgálatot. Az itt teljesítők feladata a parti kisebb sérülések, rosszulletek ellátása, beteg állapotának stabilizálása, és ha a helyzet úgy kívánja, a mentőhívás. [4] [19]

Véradásszervezés

A véradásszervezés az Országos Vérellátó Szolgálattal való együttműködés értelmében valósul meg. Két kiemelendő eleme a donortoborzás és a donormegbecsülés. Előbbiben nagy szerepe van a véradónapoknak, illetve a valamilyen eseménnyel, szűrővizsgálattal egybekötött alkalmaknak. Nagy segítséget nyújt a TESCO-Global Áruházak Zrt, amely 2000 óta működik partnerként véradásszervezésekben nem csak az országos, de megyei, vagy kisebb kirendeltségi véradásoknál is, legfőképpen a helyszínek biztosításában. Vannak olyan munkahelyek is, ahol időről időre lehetőséget kapnak az alkalmazottak, hogy szervezett keretek között tudjanak vért adni. Ilyenekre példa a vasutas-véradónap a MÁV Zrt-vel együttes szervezésben, illetve a rendőrségi véradónap, amire 2010-től évente egy alkalommal, február 11-én kerül sor. A donorbázis növelésében fontos szerepet töltenek be a már sokat emlegetett bázisiskola-programban részt vevő iskolák, hisz nem csak a szervezésben, de a tanulók nevelésében, megnyerésében is nagy szerepük van. Ez a későbbiekben is előnyt jelenthet, hisz így esély adódhat későbbi rendszeres véradókra találni a fiatalság körében. Van lehetőség véradásra még fesztiválokon, helyi rendezvényeken, illetve bevásárlóközpontokban, ahol sok ember fordul meg egy nap. A fokozott fertőzésátviteli kockázat miatt a börtönökben, valamint nevelőintézetekben már nem tartanak véradásokat, noha ez egy évre átszámítva, mintegy 7000 véradó kiesését jelenti. A donormegbecsülésnél fontos megemlíteni június 14-ét, amely napot a Vöröskereszt és Vörösféldhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége és az Egészségügyi Világszervezet javaslatára a véradók világnapjává kiáltottak ki. Ez a nap Karl Landsteiner születésnapja, akinek az AB0 vércsoport felfedezése fűződik a nevéhez. Különböző kitüntetések is járnak a rendszeres véradóknak. Pro Vita díjat 2006 óta azok az emberek kapnak, akik több, mint 100 alkalommal adtak vért, míg 2010 óta Véradóbarát Munkahely elismerésben értelemszerűen a munkaadó helyek részesülhetnek. A díjak átadására rendszerint november 27-én, a véradók napján tartott ünnepségen kerül sor egészen 1954 óta. [4] [24]

Napi szinten meglepően sok, 1800 véradóra van szükség, hogy a műtétekhez, balesetekhez, transzfúziókhöz megfelelő mennyiségű vér álljon a kórházak

rendelkezésére. A véradás egyik mottója az „Adj vért és ments meg három életet!” arra utal, hogy a levett vért három részre osztják, így lesz belőle vörösvértest-készítmény, plazma-készítmény és vérlemezke-készítmény. Ily módon három különböző szituációban akár három különböző emberen tudunk vele segíteni. [25] [24]

A véradások alkalmával az önkéntesek egyúttal egy szűrővizsgálaton is átesnek, hiszen azon túl, hogy a helyszínen megtudják a vércsoportjukat, a laborvizsgálat során kimutatnak olyan betegségeket is, mint a HIV, Hepatitisz-B, Hepatitisz-C és szifilisz. Amennyiben bármilyen eltérést észlelnek az eredményekben, az érintettet levélben is értesítik. [24] [26]

A véradás folyamata

A véradás előtt minden jelentkező előbb előzetes vizsgálaton esik át, valamint kitölt egy papíralapú kérdéssort, mely rákérdez az esetleges betegségekre vagy a közelmúltban szedett gyógyszerekre. Ezt követi a többek közt vérnyomásmérésből és a mellkas meghallgatásából álló orvosi vizsgálat, majd mindezen leletek, információk birtokában a vizsgálóorvos dönti el, adhat-e vért az önkéntes. Egy véradásra - a vérvétellel ellentétben - nem ajánlott éhgyomorral érkezni, illetve javasolt a bőséges folyadékfogyasztás. Véradás után célszerű 5-10 percet pihenni, ülő, vagy félfekvő helyzetben tölteni, továbbá körülbelül fél liter folyadékot még helyben meginni. Vannak azonban olyan helyzetek, ahol a véradás egyenesen kontraindikálnak tekinthető. Ilyen például hölgyek esetén a menstruáció idején, a terhesség vagy szoptatás alatt, illetve ezen események után ezek időtartamával megegyező idő elteltéig. A 18 év alattiak, 65 év felettiak, vagy a cukorbetegség szintén nem adhatnak vért, továbbá bizonyos gyógyszerek szedése után is heteknek, vagy akár hónapoknak kell eltelniük, mire újra vért adhatnának. Két véradás között legalább 56 nap kell, hogy elteljen, egy évre nézve pedig a férfiak ötször, míg a nők négyszer adhatnak vért maximum. [24] [26]

A véradásszervezés a Szervezet alapfeladatai közé tartozik, melyet 150 fő alkalmazott és körülbelül 5-6000 aktív önkéntes segítségével végeznek. A szervezés során megjelenő feladatokat a következő pontokban lehet összefoglalni. Elsődleges a helyszínek felkutatása, hisz itt a kívánt életkorú célcsoport elérése a legfontosabb. Így eshet a döntés többek közt intézményekre, rendezvényekre. Ezt követi a helyszínek bejárása, illetve a döntés arról, hogy alkalmas-e a véradásra. Itt a rendelkezésre álló hely mellett leginkább a könnyű megközelíthetőséget veszik figyelembe. A helyi kapcsolattartó feladatát képezi a toborzás, valamint a véradókkal történő olyan információk megosztása, melyekkel a véradáshoz kapcsolódó ismereteiket tudjuk bővíteni, aktualizálni. Fontos a leendő véradók kérdéseinek minél gyorsabban történő megválaszolása, így, ha a szükség úgy kívánja, például orvosszakmai kérdések esetén, lehetőség van az Országos Vérellátó Szolgálat szakemberei felé továbbítani azt. Véradások között meg tudunk különböztetni kiszállásos eseményt, amikor előzetes regisztráció alapján megadott óraszámra készülnek és vonulnak ki. Ez a nagyobb

üzemelnél bizonyultak a leghatásosabbaknak. Emellett van behívásos, amikor a donorokat szükség szerinti időben és számban hívják be, illetve vannak folyamatosan üzemelő, már működő helyszínek, ahova évente akár többször is, általában maximum 5 alkalommal szerveznek lehetőséget véradásra, szem előtt tartva a kötelező 56 napos kihagyást. A véradás népszerűsítése a toborzáson és ismeretterjesztő szórólapokon túl a közösségi médiában, videómegosztó portálokon is megvalósul. Az Országos Vérellátó Szolgálat és a Magyar Vöröskereszt 2006 óta évente közel 40 intézmény részvételével rendezi meg az Országos Felsőoktatási Véradóversenyt. A verseny minden év szeptemberétől következő év május közepéig tart, az eredményt pedig június 14-én hirdetik. A felsőoktatási intézmények három kategóriába sorolódnak a nappali tagozatos hallgatóik száma alapján. A Semmelweis Egyetem a második, 1000-10000 közötti hallgatószámmal rendelkező felsőoktatási intézmények kategóriájába tartozik, ahol a 2016/2017-es tanév versenyében első helyet ért el 22,12%-os részvétellel. [24] [5]

Vöröskereszt a köztudatban – a közvélemény felmérése

Kutatás célja

A kutatással az volt a célom, hogy felmérjem, hogy a Vöröskereszt mennyire és milyen formában van jelen az emberek mindennapjaiban, részletesebben a következőket:

1. Mennyire ismerik a Vöröskereszt eredettörténetét
2. Mennyire vannak tudatában a tevékenységeknek, amikkel a Szervezet foglalkozik, illetve ezek közül melyeket értékelik a legfontosabbaknak
3. Milyen csatornákon találkoznak a Vöröskereszt munkásságával
4. Mennyire, és főként milyen Vöröskereszt által szervezett akciókon vesznek részt
5. Mi a véleményük a véradásról, valamint a karácsony környékén szervezett adománygyűjtő akciókról

Hipotézisek

A kérdőív összeállításakor a következőket feltételeztem:

1. Az emberek nagyrésze már találkozott a Vöröskereszt eredettörténetével, de közülük a nagyobb hányad már nem tudná felidézni azt
2. Az olyan tevékenységeknek, mint véradásszervezés, elsősegélynyújtás oktatása, vagy katasztrófák idején való segítségnyújtás az emberek többnyire tudatában vannak és fontosnak is tartják, ellenben a keresőszolgálatot vagy a hajléktalanok integrációjára

irányuló programokat már kevésbé társítják a Vöröskereszthez, vagy kevésbé tudnak a meglétükről

3. A fiatalabb korosztály leginkább az interneten keresztül, illetve az iskolában találkozik a Szervezet tevékenységeivel, a 30-40 éves, illetve idősebb korcsoport pedig döntően a bevásárlóközpontokban, esetleg televízióban, rádióban

4. Magas azok aránya, akik csak időszakosan, vagy egyáltalán nem találkoznak a Vöröskereszt munkásságával

5. A Vöröskereszt által szervezett programon résztvevők közül a legtöbben véradáson voltak, vagy a gyűjtéseken vettek részt

6. Jellemzően ugyan fontosnak tartják, de kevesebb az olyan ember, aki már adott vért. Kevesen tudják magukról, ha nem adhatnak vért

7. A 30 év alattiak inkább a plazmaadást preferálják a véradással szemben

8. Az emberek nagy többsége jó kezdeményezésnek tartja a karácsony előtti adománygyűjtést, de közülük kevesebb az olyan, aki ténylegesen segít is

A kérdőív

A végleges kérdőív 12 kérdésből állt. Az első három a demográfiai adatok miatt volt szükség, a kitöltő nemére, korcsoportjára és lakóhelyére kérdeztem rá, de semmi olyan információt nem kértem, ami alapján be lehetne azonosítani a válaszadókat. A következő nyolc rövid, egyértelmű, zárt kérdés volt a könnyebb kiértékelhetőség miatt, melyek a hipotézisekkel álltak összefüggésben. Egyedül az utolsó volt nyílt kérdés, amikor lehetősége volt a kitöltőknek leírni a témával kapcsolatos megjegyzésüket, gondolatukat. Két kérdést leszámítva kötelező volt a válasz megjelölése, így az arányokat tudjuk 100%-ra vonatkoztatni. Nem konzekvens, ellentétes válaszokat 4 kitöltő esetében találtam. A kérdőívre összesen 455 kitöltés érkezett.

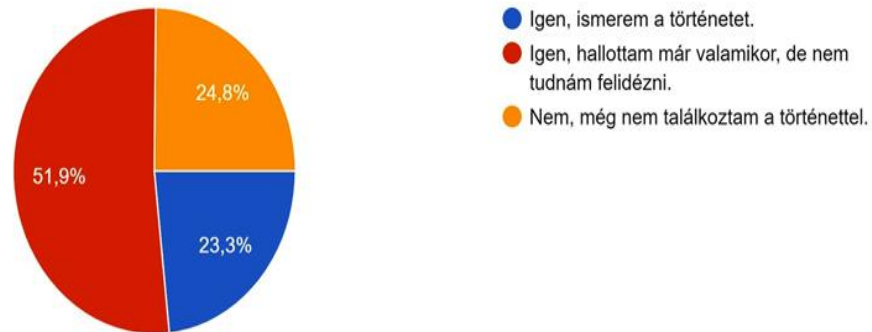
A kérdőív kiértékelése

A 455 ember neme, kora és jelenlegi lakhelye az alábbiak szerint oszlott meg.

1. Az első kérdésre 106 ember válaszolta azt, hogy ismeri a Vöröskereszt eredettörténetét, 236 azt, hogy hallotta már, de nem tudná felidézni, míg 113 még egyáltalán nem találkozott vele.

Ismeri, vagy hallotta már a Vöröskereszt eredettörténetét?

455 válasz

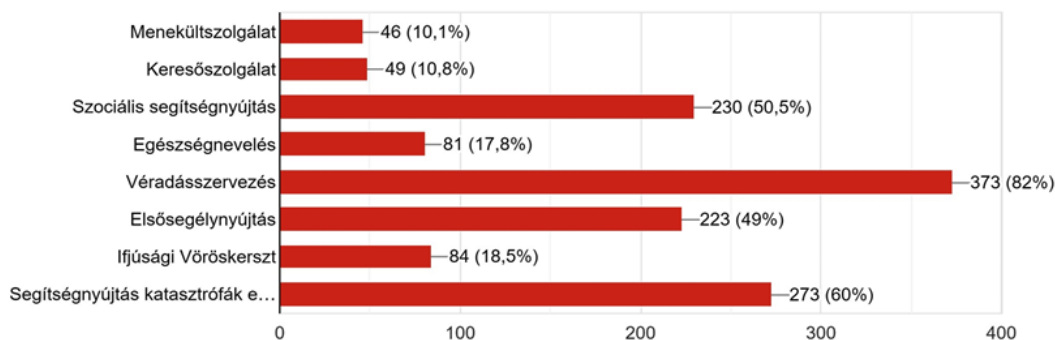

2. ábra Ismeri-e vagy hallott-e már a Vöröskereszt eredettörténetéről- felmérés

A második kérdésben a Vöröskereszt által végzett tevékenységeket soroltuk fel, és azt kértük, jelöljék meg melyikkel foglalkozik valójában a szervezet. A „foglalkozik vele” válasz aránya a véradásszervezés esetén volt a legmagasabb, 94%, a katasztrófák esetén való segítségnyújtás 90,7%, elsősegélynyújtás tanítása 86%, elsősegélynyújtás 85%, szociális segítségnyújtás 79%, elsősegélynyújtó verseny szervezése 73,8% éltmentő pontok kialakítása 69%, önkéntességet népszerűsítő program 67%, egészségnevelés 65%, menekültszolgálat 56,9%, idősgondozás 53%, ifjúsági tábor szervezése 50,9%, hajléktalanok integrációját segítő program és a keresőszolgálat esetén pedig egyaránt 50,5% volt ez az arány.

Mit gondol Ön, melyik a három legfontosabb tevékenysége a Vöröskeresztnek? (három jelölés lehetséges)

455 válasz

3. ábra A Vöröskereszt három legfontosabbnak tartott tevékenysége

A „nem foglalkozik vele” válaszok tekintetében az idősgondozás kapta a legtöbb, 47 szavazatot, ami a kitöltők mintegy 10 százalékának felel meg. A hajléktalanok integrációját segítő programokat 8%, a menekültszolgálatot, keresőszolgálatot és az ifjúsági táborok szervezését egyaránt valamivel több, mint 7% jelölte ezzel a válasszal.

A „nem tudom biztosan” opciót a keresőszolgálat esetében 42% választotta, míg az ifjúsági táborok szervezéséről 41,8%, hajléktalanok integrációját segítő programokról 41% idősgondozásról 36%, menekültszolgálatról 35% vélekedett így. A harmadik kérdésben a kitöltő által három legfontosabbnak gondolt Vöröskeresztes tevékenység megjelölésére kértem a válaszadókat. A véradásszervezést 373 ember, 82%, a katasztrófák esetén való segítségnyújtást 273 ember, 60%, a szociális segítségnyújtást 230 ember, 50,5%, az elsősegélynyújtást 223 ember, 49%, az Ifjúsági Vöröskeresztet 84 ember 18,5%, az egészségnevelést 81 ember, 17,8%, a keresőszolgálatot 49 ember, 10,8%, a menekültszolgálatot pedig 46 ember, 10,1% jelölte válaszként.

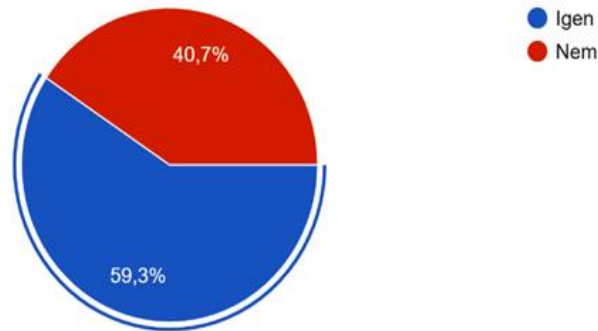
A negyedik kérdésben azt kérdeztem, hol találkozik a mindennapjaiban a Vöröskereszt munkásságával. 26,4% az „interneten/közösségi médiában”, 22,9% az „a mindennapokban nem, csak időszakosan, például karácsony környékén”, 18,2% a „munkahelyen/iskolában”, 14,1% a „televízióban, rádióban”, 6,8% az „egyáltalán nem találkozok vele”, 5,1% a „strandokon/fesztiválokon”, 4,8% a „bevásárlóközpontokban” választ jelölte. 8 esetben érkezett egyéni válasz, melyek közül 3 a már megadott kategóriákba illeszthető. Az ábrán megjelenő duplikáció a kérdőív válaszok gyűjtése közben szerkesztésének következménye, egy elírás javítása, ami a kapott eredményt nem befolyásolja.

A következő kérdésben arra kérdeztünk, hogy a válaszadók vettek-e már részt bármilyen, a Vöröskereszt által szervezett akción, és ha igen, úgy melyeken. 270 ember, vagyis 59,3% válaszolta, hogy vett már részt ilyen programon, de 274 ember válaszolta meg, hogy pontosan miket. A véradást 165 ember, 60,2%, a karácsony előtti gyűjtést 108 ember, 39,4%, a rászorulóknak való gyűjtést 84 ember, 30,7%, az elsősegély oktatást, versenyen való részvételt 78 ember, 28,5%, az önkénteskedést 47 ember, 17,2%, az egészségnevelést, kortársképzést, prevenciót 28 ember, 10,2%, elsősegélyszolgálat ellátását 25 ember, 9,1%, míg az idősgondozást 10 ember, 3,6% jelölte, 35 ember, 12,8% pedig állítja, hogy a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt tagja, vagy az volt.

Vett már részt a Vöröskereszt által szervezett bármilyen akción?

455 válasz

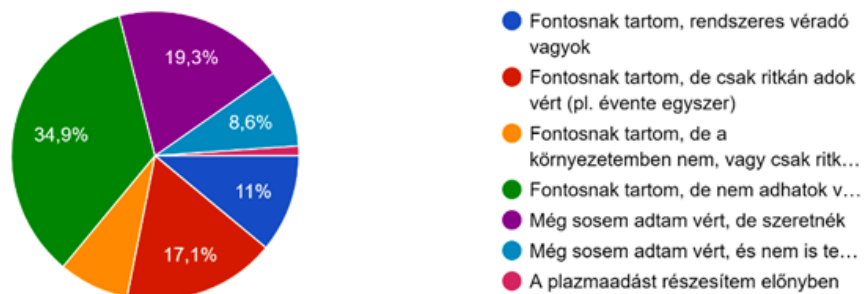

4.ábra Milyen Vöröskeresztes akción vett már részt

A véradásról alkotott vélemény terén 11% fontosnak tartja és ad is vért rendszeresen, 17,1% fontosnak tartja, de csak ritkán ad vért, 7,9% fontosnak tartja, de a környezetében nem, vagy csak ritkán van lehetősége vért adni, 34,9% fontosnak tartja, de nem adhat vért, 19,3% még nem adott vért, de a jövőben szeretne, 8,6% még nem adott vért, és nem is tervezi a jövőben, és 1,1% részesíti előnyben a plazmaadást. Utóbbi opcióra 6 szavazat érkezett, 1 a 30-40 éves korosztályból és 5 a 40-60 éves korosztályból.

Mit gondol a véradásról?

455 válasz

5. ábra Mit gondol a véradásról?

A karácsony környékén szervezett adománygyűjtő akciókat 58,9% tartja jó kezdeményezésnek és segít is rendszeresen, 37,1% tartja jó kezdeményezésnek, de nem szokott segíteni, 3,1% nem tulajdonít neki túl nagy jelentőséget, míg 0,9% tartja zavarónak, vagy gondolja úgy, hogy nincs helyük az ünnepekkor.

Az utolsó, nyílt kérdésre pedig 28 válasz érkezett, ami az összes válaszadó 6%-ának felel meg.

Összegzés

A válaszadók 75,2 %-a hallotta már a Vöröskereszt eredettörténetét, de ehhez a számhoz viszonyítva 69% már nem tudná felidézni a történetet.

A Szervezet tevékenységeit illetően a véradásszervezés, elsősegélyoktatás, illetve katasztrófák idején való segítségnyújtás tekintetében állították leginkább, hogy a Vöröskereszthez tartozó tevékenységről van szó. A legnagyobb bizonytalanság a keresőszolgálat, az ifjúsági táborok szervezése, valamint a hajléktalanok integrációját segítő programok alakult ki, míg az idősgondozásról gondolták legtöbbször, hogy nem jelenik meg a Szervezet tevékenységei között.

A legfontosabbnak ítélt tevékenységnek a véradást jelölték legtöbbször, azt követi a katasztrófák idején való segítségnyújtás. A harmadik legtöbb szavazat a szociális segítségnyújtásra érkezett, de az elsősegélynyújtás is csak pár szavazattal maradt le mögötte.

A legtöbb ember interneten, vagy közösségi médiában, munkahelyen vagy iskolában, illetve televízióban vagy rádióban találkozik a Vöröskereszt munkásságával. Azok, akik a mindennapjaikban találkoznak a Szervezet tevékenységeivel - a hatvan év feletti korcsoportot leszámítva – mind interneten, vagy közösségi médiában teszik azt leggyakrabban. A hatvan év feletti a televízió vagy rádió választ jelölték legtöbbször.

A válaszadók 29,7 százaléka jelölte, hogy csak időszakosan, vagy egyáltalán nem találkozik a Vöröskereszt munkásságával.

Azok a kitöltők, akik vettek már részt Vöröskeresztes programon, leginkább véradáson, karácsony előtti gyűjtésen, rászorulóknak való gyűjtésen, vagy elsősegélyoktatáson, versenyen voltak.

71% tartja fontosnak a véradást. A válaszadók 28 százaléka nem adott még vért. Meglepően magas azoknak a száma, akik tudják magukról, hogy nem adhatnak vért. Ez a véradás feltételeiről való tájékozottságra utal. A plazmaadást kevesen preferálják a véradással szemben, többnyire a 40-60 éves korosztályból.

96% tartja jó kezdeményezésnek a karácsony környékén szervezett adománygyűjtő akciókat, és a többség, az összes válaszadó 58,9 százaléka segíteni is szokott bennük.

Az utolsó, nyílt kérdésre a legtöbben a Vöröskereszt mindennapokban való megjelenésére, vagy annak hiányára utaltak válaszukkal. Idézek közülük.

„Sok évvel ezelőtt voltak különböző Vöröskereszt által szervezett egészségügyi szűrések, amit hasznosnak ítéltam, több, mint 10 éve már, hogy teljesen eltűntek.”

„A sok buta reklám helyett szívesebben látnám a vöröskereszt tevékenységéről szóló rövid figyelemfelhívó bejátszásokat. (...)”

Végül pedig a kedvencemmé vált megjegyzést idézem.

„A hétköznapiakban nem találkozom a Vöröskereszttel, így sajnos elfelejtettem, hogy vannak, és hogy mikkel foglalkoznak. Már csak ezért is jó volt ez a kérdőív – megyek is, és megnézem, hol tudok vért adni. Jó lenne, ha jobban benne lennének a köztudatban.”

Összefoglalás

Az emberek néhány népszerűbbnek mondható tevékenységet, mint a véradásszervezést vagy az elsősegélyoktatást leszámítva kevésbé vannak tisztában a Vöröskereszt munkásságával.

Leginkább interneten, közösségi médiában jut el az emberekhez a Szervezet híre, lehet megérné fejleszteni az ezen a csatornán történő kommunikációt, többen jelezték erre irányuló igényüket.

Véradás tekintetében sokan tisztában vannak a feltételekkel, nagyon pozitív az emberek hozzáállása.

Az adománygyűjtő akciókban is sokan vesznek részt, döntő többség támogatja.

Irodalomjegyzék

- [1] Wallinger E., Emberi méltóságot!..., Pécs: Magyar Vöröskereszt Országos Titkársága, 1995, pp. 7-8, 22-35, 65, 70.
- [2] Hantos J., A Magyar Vöröskereszt 100 éve, Budapest: Akadémia kiadó, 1981, pp. 19-38, 33-50.
- [3] Dr. Katona J., Katonai orvoslás, Budapest: Medicina, 2008, pp. 36-37, 48, 59, 79, 96-97, 161, 167.

- [4] 130 Éves a Magyar Vöröskereszt, Budapest: Magyar Vöröskereszt, 2011, pp. 9-10, 27, 31-53.
- [5] Magyar J., A Magyar Vöröskereszt - Történeti Áttekintés, Budapest: Magyar Vöröskereszt, 1977, pp. 57-67, 115, 133-135.
- [6] [Online]. Elérhető: <http://www.kossuthzs-szeged.sulinet.hu/>. [Hozzáférés dátuma: 2021. 02. 10.].
- [7] P. Brown, Henry Dunant, Nagy-Britannia: Exley Ltd, 1988, pp. 6-29, 42-43, 60-61.
- [8] H. Dunant, Solferinói emlék, Budapest: Magyar vöröskereszt, 1978, pp. 10-14, 18, 24, 44-45. <https://doi.org/10.1017/S0020860400088987>
- [9] [Online]. Elérhető: <https://epa.oszk.hu/>. [Hozzáférés dátuma: 2021. 02. 10.]
- [10] A. Ben-Tov, Holocaust, A Nemzetközi Vöröskereszt és a magyar zsidóság a második világháború alatt, Budapest: Dunakönyv Kiadó, 1992, pp. 23-24, 28.
- [11] dr. Buda J., Solferinótól napjainkig, Budapest: Magyar Vöröskereszt, 1978, pp. 19-27.
- [12] Hantos J, A Nemzetközi és a Magyar vöröskereszt, Budapest: Magyar Vöröskereszt, 1984, pp. 7-28.
- [13] „International committee of the Red Cross,” [Online]. Elérhető: icrc.org. [Hozzáférés dátuma: 2020. 11. 27.].
- [14] [Online]. Elérhető: www.ifrc.org. [Hozzáférés dátuma: 2021. 02. 10.].
- [15] [Online]. Elérhető: <https://www.mdais.org/>. [Hozzáférés dátuma: 2021. 02. 20.].
- [16] „International Review of the Red Cross,” [Online]. Elérhető: international-review.icrc.org/. [Hozzáférés dátuma: 2021. 01. 29.].
- [17] Dr. Hantos J., A Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalom Alapelvei, Szolnok: Magyar Vöröskereszt Humán és Mozgalmi Szolgálat, 1991, pp. 3-28.
- [18] Dr. Katona I., Ila testvér, Budapest: Kornétás Kiadó, 2004, pp. 35-36, 44-45, 69.
- [19] „Magyar Vöröskereszt,” [Online]. Elérhető: voroskereszt.hu. [Hozzáférés dátuma: 2020. 10. 02.].
- [20] Balogh I. és dr. Farkas E., Útmutató a vöröskeresztes aktivistáknak az idősek társadalmi szociális gondozásához, Budapest: Magyar Vöröskereszt, 1982, pp. 5-31.
- [21] dr. Flórián I., dr. Gál Gy., dr. Orovecz B. és dr. Rác L., "Egészségvédelemre kész", Budapest: Belügyminisztérium és Egészségügyi minisztérium, 1952, pp. 9-231.
- [22] dr. Gábor A. és dr. Székely L., Ifjú egészségőr, Budapest: Magyar Vöröskereszt, 1977, pp. 3-131.

- [23] Magyar J., A magyar Vöröskereszt V. Kongresszusa 1977. október 29-30, Budapest, 1977, pp. 20-21, 105-110, 118-119, 125.
- [24] „Magyar Vöröskereszt - Véradás,” [Online]. Elérhető: veradas.hu. [Hozzáférés dátuma: 2021. 01. 06.].
- [25] „Magyar Vöröskereszt Somogy megyei szervezete,” [Online]. Elérhető: mvksomogy.hu. [Hozzáférés dátuma: 2021. 01. 20.].
- [26] „Országos vérellátó szolgálat,” [Online]. Elérhető: ovsz.hu. [Hozzáférés dátuma: 2021. 01. 06.].